

Nedenstående er samlet og nedskrevet 15.1.2013 af Birthe Eis Grøndahl, født Johansen, barnebarn af Maler Johansen i Ørslev.

Min hovedkilde til nedenstående er min faster Dagmar, malerens yngste barn. Jeg har desuden hentet oplysninger i F. Vestergaards bøger om Ørslev, og naturligvis i kirkebøger og lignende.

MALER JOHANSEN.

Han blev født i Ørslev 2. august 1877.

Han havde mørkt hår og brune øjne.

Han kunne synge, og han havde temperament.

Han blev døbt i Ørslev Kirke 7. oktober 1877, hvor han fik navnene Johannes Lars Peder Johansen, så var han også opkaldt efter både sin farfar og sin morfar samt en afdød morbror.

Ørslev Kirke blev senere et yndet motiv for ham som maler, herunder ses et sommerbillede.

Han havde hele sin barndom i Ørslev, hans far var drejer og hans mor var lidt af en ”klog kone”, som kunne kurere visse lidelser. Han voksede op med 2 storesøstre og 1 lillesøster, og med en del familie i nærheden, hos en moster i Teglstrup kom han og lillesøster på ferie.

Han gik i skole i Ørslev Skole, én af de gamle ”rytterskoler” fra 1722.

Det gamle skolehus blev stadig brugt som en del af skolen i hans tid, men skolen var udvidet med andenlærer-skole-bygning og forskole-bygning.

I forskolen havde han Caroline Blum, og senere havde han lærerne C. Blum og H- P. Hansen.

Øverst på næste side postkort med miljøet omkring skolen, det er sendt i 1907.

Maleren var allerede som barn dygtig til og interesseret i at tegne, fyldte en hel skitsebog med tegninger.

I 1891 blev han konfirmeret i Ørslev Kirke. I kirkebogen ved denne lejlighed står han på allersidste side helt alene, måske er det derfor præsten har glemt at give ham karakterer.

Til hjælp til konfirmationstøj sendte hans moster i USA en sum penge, 18 kr. fik familien udbetalt, en pæn sum svarende nogenlunde til hvad en faglært arbejder tjente på 1½ uge.

Som knap 18-årig kom han på lægdsrullen, og ved sessionen nogle år senere blev han taget til fodfolket, 13 Bataljon, men da der ikke var krig i hans tid, blev han ikke indkaldt. Han stod dog i beredskab på rullen indtil 1921.

Maler Johansen var naturligvis udlært maler, han stod i lære i 5 år i Vordingborg.

En del af læretiden gik han på teknisk skole, også i Vordingborg.

Det var på det tidspunkt ikke et krav at gå på teknisk skole, mesteren skulle dog give sin lærling lejlighed til at besøge en sådan, hvis der var en tegneprøve til svendeprøven.

Johannes Lars Peder Johansen gik i hvert tilfælde på skolen i vinteren 1891-1892, for da fik han en af skolens 8 opmuntringspræmier. Denne vinter havde skolen 122 elever, hvoraf 6 var malerlærlinge. Skoleåret gik fra 1. oktober til 31. marts, man gik i skole daglig 19-21, og fagene var bl. a. frihåndstegning, skyggetegning, regning, skrivning, dansk og bogføring.

Min farfar, Maler Johansen, tog svendeprøve med udmærkelse i april 1896, hans svendeprøve bestod i ”At tegne og male i Oliefarve i Ornament samt aflægge Prøve i Marmorering og Aarring”.

Som svend gik han på valsen, blev nav.

Før første verdenskrig var det ret almindeligt at en ung håndværker rejste ud, dels for at lære noget mere i sit fag, dels for at se fremmede lande og andre skikke. Disse rejser foregik gerne til fods, eller til nøds med toget på 4de klasse. Han gik nok i sit hvide malertøj, det var almindeligt dengang. Han må først være taget til Tyskland, dermed kunne han blive, og blev, medlem af ”Foreningen for berejste Haandværkere”, han fik sit rejsebrev i december 1900.

Fra Tyskland må han være gået op i Jylland, han var blandt andet i Brande, hvor han især malede møbler for en snedker, han fik løn for hver ting, f. eks. for en kommode 1,50 kr. I samme periode lavede han visitkort – for 3 øre stykket.

Næste stop var Farsø, hvor han kom til at arbejde for malermester Rosengreen, lønnen var 2 kr. om dagen plus kost og logi. Mens han var i Farsø, kom han til diskussionsaftenerne i dyrlægehjemmet, hvor 2 af børnene var de senere berømte forfattere Johannes V. Jensen og Thit Jensen. En lillebror til de to berømte var Hans Otto Jensen, senere kaldet Hans Deus.

Sidste stop i Jylland blev Give, hvor den unge malersvend fik kongebrev på, at skønt han endnu ikke var fyldt 25 år, måtte han være fuldmyndig og have fuldstændig rådighed over sit gods.

Dermed kunne han købe ejendom og nedsætte sig som malermester, og her fik han ovennævnte Hans Deus som lærling.

Den nyslåede malermester var kun i Give et år ifølge skattelisterne, året 1902. Ifølge min faster Dagmar rejste han tilbage til Sjælland, fordi hans forlovede døde.

Omkring århundredeskiftet så man – måske især som håndværker – megen fattigdom på grund af forsørgerens hang til brændevin, og mange døde simpelthen af druk. Som modvægt, eller måske for at holde sig selv fri af problemet, meldte mange – især unge håndværker – sig ind i en afholdsloge. Min farfar var medlem af Good Templar Ordenen ”NIOGT”.

Den unge maler vendte hjem til Ørslev-Vordingborg i starten af 1903, han spiste nok af og til hos ”afholdsbeværter Hansen” i Algade i Vordingborg, som i maj samme år fik en ny kokkepige, Marie Christine Olsen, kaldet Stine. Hun boede hjemme hos forældrene, som på det tidspunkt var bestyrerpar på Marienlyst.

Maleren og kokkepigen syntes om hinanden, og i marts 1905 blev de gift.

Der er ingen tvivl om at de var meget glade for hinanden, men de var ikke enige på alle punkter, min farfar var nærmest ateist, og han var socialdemokrat, min farmor var meget religiøs, og hun stemte (fra 1918, da hun endelig fik muligheden) på venstre.

De kom til at bo i Algade 58 i Vordingborg.

Maleren tog borgerskab som malermester i Vordingborg, og han fik igen Hans Deus som lærling, så Hans kunne gøre sin uddannelse færdig, det skete i april 1906, med udmærkelse, hvad hans far, dyrlægen, var svært tilfreds med. Derfor kunne Hans Deus starte på Kunstakademiet i København.

Der gik nok ikke lang tid før det unge malerpar med deres lille datter Mary fulgte efter Hans Deus til København, de boede først i ”Kartoffelrækkerne” og dernæst nær Skydebanen. I 1907 fik de datteren Rigmor.

Maleren ernærede sin familie ved at male filmkulisser på Nordisk Film i Valby, film var et helt nyt medie dengang.

Men efter 2 år i København trak rejselivet så meget i maleren, at han valgte at blive kulissemaler for et omrejsende teaterselskab, og samtidig flyttede han så familien hjem til Ørslev, hvor de fik bolig i Tatol, der blev sønnen Paul født i 1909.

I 1911 fik Ørslev sit første vandværk, maleren og hans svigerfar Isak Olsen var med i den første bestyrelse. Før den tid hentede man vand i "Maler-Christens" have eller ved "Blomsminde" til madlavning, til tøjvask og lignende hentede man vand ved "kilden", på dette sted lå man og trak vandet op med en spand.

Da vandværket lige var startet, var vandet derfra ikke så godt, så mange hentede stadig vand til madlavning i byens bedre brønde.

Maleren rejste over hele landet, var af og til også syd for grænsen, og i 1932 var han tilmed i London.

Imens flyttede familien flere gange, i 1911-14 boede de i Vordingborg, hvor min farmor en overgang havde pensionat, og ung pige, det sidste var absolut nødvendigt, for i disse år kom endnu 2 børn til, Issa i 1912 og Hans i 1913. I 1914 var de tilbage i Ørslev, havde bolig i Ørslev Sparekassen, og her blev min far, Adolf, født. Postkortet med motiv Ørslev Sparekasse er sendt senest 1914.

Ved folketællingen 1.1.1916 var der i Ørslev sogn 1017 personer, som boede i 220 gårde og huse. Maleren havde på dette tidspunkt en årlig indkomst på 200 kr., og han betalte 5 kr. i skat. Det var under første verdenskrig, der gav stor fattigdom, også i Danmark som ikke deltog i krigen. Fra 1. april 1917 blev mel og brød rationeret, senere fulgte andre varer, og værst af alt: i 1918 kunne man ikke mere få kaffe og te.

Efter Ørslev Sparekasse boede de en kort tid i Øster Egesborg, så på Viemose Overdrev, hvor datteren Grethe blev født i 1917, for endelig i 1919 at vende permanent hjem til Ørslev. Grunden til sidste flytning var, at malerens forældre var blevet så gamle, at de havde brug for hjælp og pleje (de døde i 1924 og 1925, begge over 80 år gamle). Derfor blev der bygget til drejerens hus, så sønnen med familie kunne være der.

Tilbage i Ørslev fik de i 1927 efternølerbarnet Dagmar, foto herunder fra ca. 1922, før Dagmars fødsel, viser familien foran drejerens hus.

	Mary	Paul	Hans	Rigmor
Issa	Farmor	Grethe	Farfar	Adolf

Hvornår maleren begyndte at male malerier ved jeg ikke sikkert, det ældste jeg har set med dato er Ellerødgård i Ørslev fra 1914, fra 1915 er der flere daterede.

Der må have været en lang periode hvor han både malede malerier og kulisser, for i 1923 arbejdede han stadig for Ove Jarnes teaterselskab. Han havde også en malervirksomhed, men den havde han en svend til at passe.

At male malerier var for ham vel både tidsfordriv på rejserne, og en måde at tjene penge på, han havde en stor familie at forsørge.

Han malede mange malerier når han var Danmark rundt som kulisse-maler, der findes malerier fra hans hånd fra en lang række danske byer. Men han malede også bestillingsarbejder, han har malet en stor del af Ørslevs gårde, mange er vel brugt som gaver ved sølvbryllupper og runde fødselsdage. Et af de bedste bestillingsarbejder er nedenstående maleri af Ørslev (før 1930 hvor den store mølle til højre, Bagergaardens Mølle, brændte), maleriet var bestilt af Ørslev Sparekasse.

På et tidspunkt begyndte han at fotografere, så kunne han male efter fotografierne, når han var hjemme i Ørslev. Tilsvarende med postkort, han efterlod sig en større samling. Mange sendte faktisk et postkort og bad om at få det lavet som maleri, nogle med tilføjelser som: "Vinterbillede med Is paa Vandet" eller ligefrem: "Paa Isen nogen paa Skøjter og Kælk". Helt fra USA kom den slags bestillinger.

Til sidst fik han en agent, fru Hjortved, til at sælge sine malerier.

Og hvad fik han så for malerierne? Jeg har set prisangivelser helt ned til 3,50 kr. fra de første år, til 60 kr. fra de seneste år. Ofte var aflønningen dog i naturalier, ”½ gris” for et maleri, ”sko til hele familien” for et andet.

Mine søskende og jeg har en hel del af vores farfars malerier, også nogle vi selv har købt (indenfor de sidste 10 år), for de sidste har priserne varieret indenfor 100 kr. - 2000 kr.

Signaturen på hans billeder kan være L J, L Johansen, J Johansen, J L P Johansen, Drejer, (sikkert flere).

Selv om familien slog sig fast ned i Ørslev. så rejste min farfar stadig omkring, fra midten af 1920-erne mest til Bornholm.

For den rejseglade malers kone, min søde farmor, har det nok været meget dejligt at få et fast tilholdssted, nok især at få en dejlig stor have, hun elskede blomster, men der var også mange frugttræer i haven. Da hendes yngste søn blev gartner, fik han plantet roser og blomstrende buske i haven, jeg husker en stor snebollebusk, som vi børnebørn havde hule under.

Det Ørslev, som de slog sig ned i, var stadig med grusveje, grøfter og piletræer langs vejene, først i 1934 blev hovedgaden asfalteret. Der var mange forretninger i byen: Brugsforening, sadelmager (sadelmager Jensens butiksfacade havde maler Johansen lavet) og sparekasse, fra 1920 kom der brevsamlingssted, og der var stadig 2 møller med foderstoffer i byen (de kan begge ses på maleriet af Ørslev ovenfor). I 1921 fik byen elektricitet, og så fik malerens kone snart en elektrisk symaskine, for hun syede meget, syede til hele sin store familie.

Når maleren var hjemme, stod han ved sit staffeli bagerst i den lange stue og malede, mens hans kone sad i nærheden og syede, sådan huskede deres børn dem.

Af og til kom en af byens borgere ind for at få en snak, maleren var god at snakke med, fordi han rejste så meget og kunne snakke om alting, og han kunne nemt snakke mens han malede. En af de hyppige besøgende, Walther Gjøll, har fortalt mig følgende episode: Engang havde maleren lovet sin agent nogle forskellige malerier, som hun kunne sælge, han var bagud med arbejdet, men så satte han bare flere lærreder op, og så gik han i gang fra en side af. Imens gik snakken.

Nogle gange om året var der ekstra travlt i stuen, før ”Fagenes fest” skulle der laves skilte, og op til jul blev der lavet nisseskilte til forretningerne, så blev hele familien sat i sving med at lave huller til ophæng og lignende.

I 1946 mistede maleren sin kone, hun døde efter 2 hjerneblødninger. Før begravelsen lå hun ude i verandastuen, vinduerne blev kalket over, så man ikke kunne kigge ind, og derude måtte vi børnebørn ikke komme, mens vores farmor lå der.

Maleren sørgede meget og tabte sig, så resten af familien var bekymrede for ham.

Men han kom over det og genoptog rejselivet, det fortsatte han med til 1953, hvor han på en rejse i Jylland fik en hjerneblødning, det skete heldigvis hos familie.

Mens han var syg blev han gjort til æresmedlem af ”Aktionærerne i Ørslev forsamlingshus”, han fik brev om det, mens han lå på Holstebro Sygehus.

Han kom hjem igen, yngste datter Dagmar passede ham.

Han var lam i højre side, han prøvede at male med venstre hånd, men det gik ikke.

I januar 1954 fik han en ny hjerneblødning, den døde han af 8 dage senere og blev begravet på Ørslev Kirkegård i familiegravstedet 14.1.1954.